

ПРО ПЕРЕВАГИ ДЕМОКРАТІЇ

Полозова О.О.

Науковий керівник – канд. філос. н., доц. Горячковська Г. М.
Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії,
м. Харків, Україна
тел. +38(093) 320-02-15.

We are currently in a war against the dictatorship of rashism for democratic values, for our freedom and rights. Sociological studies confirm that Ukrainians want to live in a democratic country. However, in the conditions of war, the problem of internal risks of the development of authoritarianism is also actualized. Therefore, understanding the essence of democracy is of fundamental importance for us. The purpose of this study is to analyze the features and advantages of a democratic form of government, in particular, in comparison with a dictatorship.

Наразі ми перебуваємо у війні проти диктатури рашизму за демократичні цінності, за нашу свободу і права. Соціологічні дослідження засвідчують – українці хочуть жити в демократичній країні. Втім, в умовах війни також актуалізується проблема внутрішніх ризиків розвитку авторитаризму. Тож розуміння сутності демократії набуває для нас принципового значення. Метою цього дослідження є аналіз ознак і переваг демократичної форми правління, зокрема, у порівнянні з диктатурою.

З часів Фукідіда (бл. 460 – 400 до н. е.), який, вірогідно, ввів до обігу поняття «демократія», накопичено чимало критичних зауважень та докладних досліджень на цю тему [1]. Для нашого завдання стали корисними огляди теоретико-практичних аспектів демократії. Зокрема, хрестоматійна праця Т. Л. Карл та Ф. Шміттєра «Що є демократія, і що – ні» містить таке визначення: демократія – «система управління, при якій влада відповідає перед громадянами за свої дії в громадській сфері, а громадяни реалізують свої інтереси через конкуренцію і взаємодію своїх виборних представників» [2]. Ключовими елементами демократії є повноправність громадян і регулярні чесні вибори за встановленою процедурою. До цього слід додати принцип більшості, який найчастіше викликає критику, оскільки здатний забезпечувати ухвалення більшістю голосів утиск інтересів меншості. Втім, демократія передбачає вільну діяльність всіх політичних партій, суспільно-політичних об'єднань, організацій, рухів, які діють в рамках закону.

Для демократичної форми правління характерна багатопартійність. Обов'язковою умовою є гласність про всі дії державних органів, політичних партій, суспільних організацій і незалежний статус засобів масової інформації. Суттєвий атрибут демократії – принцип поділу влади: законодавча, виконавча і судова влади відокремлені і досить незалежні

одна від одної. Проте, вони постійно взаємодіють між собою, врівноважують одна одну.

Важлива роль у системі демократичного державного устрою відводиться місцевим органам самоуправління, здійснюється раціональний поділ компетенції і повноважень різних рівнів влади. Місцева влада найбільш близька до народу, від її дій залежить повсякденне життя громадян. Тому ступінь демократичності суспільства визначається через статус і обсяг повноважень місцевих органів влади, а також рівень її доступності для людей. Розподіл влади та її децентралізація в умовах демократії часто розглядаються як вразлива складова щодо прийняття рішень в екстремальних умовах. Зокрема, ситуація воєнного стану завжди призводить до певних обмежень принципів демократії на користь централізації влади. Через це виникають ризики переходу до авторитарних форм правління, про що свідчить історичний досвід. Більшість диктатур в Античному Римі виникали за часів надзвичайних ситуацій. У скрутні часи владу передавали одній людині, як це, наприклад, було з Юлієм Цезарем, і часто диктатор не поспішав відмовлятися від влади.

Термін «диктатура» служить для визначення авторитарної форми правління, де влада лідера або групи людей є необмеженою. Диктаторські режими можуть спиратися на терор. Також, оскільки диктатор зазвичай залежить від підтримки небагатьох людей, ефективним способом керування є корупція, підкуп, шантаж, вимагання, тощо. До переваг диктатури зазвичай відносять тотальний контроль і порядок. Але саме ці фактори є елементами утиску прав і свобод, суб'єктності громадян.

Важливо розуміти, що контроль диктатури завжди блокує розвиток та взаємодію особистих інтересів, які є ознакою розвинутого громадянського суспільства. Як засвідчує історія, демократичні країни зазвичай успішніші за країни з диктаторським правлінням. Цьому запорука – фундаментальні переваги демократії – рівні можливості і захист громадянських прав і свобод, високий рівень участі громадян у політичному процесі, що створює умови для особистого і суспільного розвитку. Збереження демократії завжди потребує уваги до збереження цих чинників.

Список використаних джерел

1. Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого і сучасності про вільне, демократичне суспільство і права людини / Упоряд. О.І. Терех, Я.Г. Оксюта. (1994). К.: Український письменник.
2. Schmitter, Philippe C., and Terry Lynn Karl. (1991). "What Democracy Is... and Is Not." *Journal of Democracy* 2(3): 75–88 // <https://www.ned.org/docs/Philippe-C-Schmitter-and-Terry-Lynn-Karl-What-Democracy-is-and-Is-Not.pdf>